

Vaastar

MERKUR

N: 1

1925

AR EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

MERKUUR

Sf. 10866

N° 1 (9)

2. novembril 1925.

IV. aastar.

Lugejatele.

Pole ju kaua aega möödas, kui hakkas ilmuma „Merkuur“. Ohinaga asuti uue aja juure, töötati palavlikult, et lõpuks näha endi ajakirja, endi mõtteid sõnas. Iga järgnev nummer oli samm täiusele, ja praegu, võrreldes esimesena ilmunud numbrit nüüdsetega, tõesti, kaugelt on jõutud mõne aastakesega! Kuid nüüdki pole veel kaugeltki arenenud täiuseni, palju on veel teha! Huviga peaks iga õppur kaasatöötama, siis jõuame veel edasi, veel täiuslikumaks muutub meie endi häälekandja. Olgu teavitatud iga õppur „Merkuuri“ kaastöölise peres!

Toimetaja

Ta mäletas.

Õhtu. Külma taline õhtu. Lumi särab taevale vastu, saates pikki, pikki küri ülespoole. Mets on nii imeliselt vaikne ja hämar. Puud on elutud, ainult lumirendede orstel on helendav ja rõõmus. Umbrus on vaikne, kui liiguks vain nägematult ringi. Külma, sa kuri külma, ainult sina oled kõiges süüdi! „Pär, nii külma on välgas!“ lausub inimene ja pöörab majja tagasi. Majjus on nüüd elu — on see, mugav ja kodune.

Kepi najal, kuu valgusel liigub üksik inimkogu. Astub, seisab, vaatab kaugusesse, ohkab ja astub jällegi. Vana ja armetu on see kogu. Hallid katkised riided katabad vaevalt ta kõhna keha. Viisud on tal jalas, mitte kohased sarnase külmaga. Sügav kaap varjab ta nägu, ühes käes hoiab ta krampelikult keppi, teises kotikest. „Ei jõua enam, puhkust tarvis. Talu on veel isna kangel,“ sõnub, astub veel mõne sammu ja istub lumele. „Oeh, kui hää ja pehme on lumel istuda, just kui lapsena ema süles!“ Sügav ohke tuleb vanakese rinnust. Meisugused mõtted äratab see sõna — lapsena! Lapsena oli tal ilus kodu, olid vanemad ja sõbrad. Lennud läksid lapsepõlve aastad. Ta mäletas, kui oli veel noormees. Korralik noor-

mees ei ta olnud. Ta mäletas, kuidas sõbrad teda
esimest korda kõrtsi kutsusid, kuidas teda ostma
ja lõpuks jooma meelitasid. Kuid vastik oli see kõik
esimesel korral! Kõju minnes oli silmadel nagu mit-
mevärviline kate ees. Ta nägi ja ei näinud ka. Fe-
lad olid kerged, kuid ei kuulunud siiski sõna. Tui-
kudes läks ta kõju, oli purjus. Teisel pühapäeval
naabrukes pulmas olles jõi ta end jälle tahtma-
tult purju. Kuid ei olnudki nii halb, tegi isegi
hää pulmatuju. Ta mäletas, kuidas tihedamini häi-
di kõrtsis ja tihedamini võeti „tjuu“. Isa surma jä-
relle sai ta peremeheks. Oma, kes juba vana oli, tu-
letas alati meele: „Poeg, võta naine ja hakka kor-
ralikuks peremeheks! Alati kõrtsis, mis sest välja
tuleb?“ Oma oli õieti arvanud, tust ei saanud
ei naisevõtjat ega peremeest. Kõrts sai ta koduks
ja viin too armsamaks. Talu jäi hooletusesse,
vaesus tuli majja. Kui ta kunagi linnas käis,
jõi ta end alati täis kui „tina“. Tahtmatult
kasvasid väljaminekud, kuid vähenesid sissetu-
lekud. Laenati. Maksimisega polnud juttugi, sest
nappus oli alati käes. Kevadel müüidigi varandus
võlgade kätteks ja talu läks teisele. Nad läksid
emaga linna elama, kuid süngi ei paranenud
luua, ja ta valis kõige pahema tee - varguse.

Ikka rohkem kera tõmbus kogu ja mada-
lamale laseus pea.

Kõik kutsus ja meelitas. Sääl talumehe vark-
ril rüderull, sääl kontori ukse taga läikiv jalg-
ratas. Kuidas sa võid hääd jukust mööda lasta
minna! Aga ka nii mitmel korral langes ta lõksu,
nii mitmel korral istus ta varglas ja nii mitmel
korral tootas ta mitte enam varastada. Kää ju-
huse juures unustas ta kõik, ja oli läksendist ra-
da. Vanaks jäi ta viimaks. Tsegi varastada ei
suutnud ta enam. Ta tahtis maale, kuhugi voo-
nasse maanurka pöörduda ja keyamisega oma vii-
mased päevad mööda saata. Hulk maad oli
juba käidud, kuid jõud oli ka otsas. Üks talu
paistis, kuid ta ei jõudnud minna.

"Oh, oleks juba talus!"

Kõssi vajub kogu nälg ja külma pärist.

"Aidake mind talusse .... sooja ja süüa",
Üigivad ta külmanud huuled.

Helgivad tähed, vaatab kuu, ja koit palis-
tab taavast. Pakase poisid tantsivad ja pea-
vad pidu. Kõle hommikutund komistab üle ker-
juse kojuse.

Silva.

Kuivanud kask.

Allikas puie vilus vulisedes liigub,
veealdes lainete laine pääl kiigub.

Lillenssed õitsevad vernal, - mis kena!

Neid kosutab, tervitab taevalik siira.

Kus kasvavad lopsakalt kaunistad puud,
sääb laulmas ja kõiskamas lindude suud.

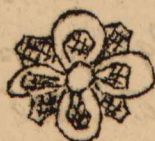
Ja õhtul, kui vaikseks jääb kõik maailm,
siis taevast neid vaatamas tähtede silm.

Kask kuivanud kõigub ka õhkude väes,

ta ilu ja jõud kõik saatuse käes.

Küll tahtis ta kasvada, kõrgela jõuda,
kuid kadunud tegid tall' põnda.

L. Murumägi

Sügis mu mõttes.

Langevad heljuades lehed
tuulede puhangu väest.

Kaotab loobus oma ehet,
seda sügis ei küsi ta käest.

Tormina huluwad tunded
lainete vahuvail harjul.
Lainete kandlilt ma kuulen
hääli, mis südames varjul.

Doodus, kui kaduv ja tühi,
lõhutav, purustav ilme.

Nii elu... bi, edasi rühi!

bi pisar siis tule sull' silmi.

L. Murumägi.

Kui vihma valas.

Ning sõna läks välja maakonnavalitsusest, et
kaubanduskooli maja pidi ülesehitatud saama. Lõ-
huti maha katus ja alati müüride ehitamisega,
sest suvitavas oli selge ja piksevihma polnud oode-
ta. Koolitöö algul tänati meie armsat jumalät Mer-
kuuri, kes hoidnud ilmad ilusad, et tema tempel
võiks rahulikult valmis saada. Kuid siis näitas
Merkuur, et ta ka vihma mõistab teha. Siis olid
rebastel augud ja lindudel pesad, kuid inimese-
pojal polnud teps kohta, kuhu oma pead panna.
Istuti elektrilampide all, hoidis seegi paar tilka
vett tagasi, otsiti kuivemaid kohti, kuid need „kui-

rad kohad" löid sealsamas kahtlasele niiskeks, ja
vett voolas kui ei kunagi enne. Keerati püreesisääred
üles ja solistati vee kui hülged või kui kalamehed.

Ülemisel korral olvate klassiruumide ukseid olid kaht-
laselt kinni, ja, häda sellele, kes need avanud olaks!
Toas olvad veed olaks lahtisest uksest välja voolanud ja
arvaja endaga kaasa viinud, trepist alla, uksest välja.
Ja ukse ei avatud.

Istuti, õpiti ja oodati ilusaid ilmu, kuid need
olid kadunud kui „elu kuldseid tundeid“. Lagedest
tilkuv lubjavesi hävitas aga armutalt saapataldu
ja rikkus õhku, nii et viibiti kui nahavabrikus
eelparkimise tõrte ruumis. Kuid meelt ei heidetud.

Olgi ju lubusam istuda vesises ruumis ja lugeda:

„Es lächelt der See, er ladet zum Bade“,...

ja edasi.

„Und wenn er erwachet in seliger Lust,
da spielen die Wasser ihm um die Brust,“...

ning kartlikult vaadata, kas kohavad lained ju
sirugi ümber, valmis end sinu üle kokku lööma.

Monotoonne pladin suigutas, ahjust tulev soe hõng
mõjus, silmad sulgesid, ja siis võis puhata kui
haljak aasal, ümberingi lilled ja rohi, ligidal vu-
liser jõgi, peakoal sinitaevas kiiri pilduva päike
segu. Täevast, lilli ja päikest küll polnud, kuid

vesi oli süiski. Ja lagi oli nii ilus ja mustatäpiline kui pantri-nõuk. Vihma aga valas. Kriitilistel momentidel vajati võraste abi ning ruume.

Süis lõppesid aga veetägaravad taevastest reservuaaridest ja jälle võis ilmuda „veepaleesse“, „näkkide lossi.“ Kojamees oli võidelnud lumaga, hariaga ning pangega tilkuva vee vastu ja võitnud. Küll tilkus veel süiski lagi, kuid see oli murtud nummer endise nõual. Kõeti ahjusid niiskuse vastu, taunitati mitu sülda puid päevas. Tagajärg: ruumid tahenesid, laed kuivasid. Ka katusekatjad asusid energiliselt endile igapäised leiba teenima, ning praegu, tänu kõigile häädtele vaimudele, istutakse rahulikult, pantrinahk päädle kohal.

Kutt.

Isaäraline sõdimisviis.

Sumatra saare põlismetsades asuvad Euroopa kultuurist vähe puudutatud metsrahvaste suguharud, kellel mitmed isearalised kombed. Selle üle jutustab pikemalt keegi reisija, kes ühe, n. n. bataaside suguharu juures juhtus olema. Nimmelt olid naabrid bataaside karjad ära röövinud

ja nõudsid nende vast ~~muudatust~~ ~~muuda~~ muuda-
sid muudagi anda ei tahtnud. Tiili pidi sõda otsus-
tama. Poolte poolt määrati kindlaks koht ja aeg, millal
pidi sõda olema. Reisijat huvitas asi väga, ja ta
palus batarakide pealikut lubada ka temal sõda
pealt vaadata. Lva ta sai.

Lahingu eelõhtul oli külarahvas väga rõõm-
sas tujus ja suure elatusega seati sõjariistade sel-
levaars lahinguks korda. Sõjariistadeks olid peamis-
likult noad ja odad, aga paljudel oli ka püsse.
Õhtul kutsus pealik kõik sõjamehed enda juure
pidustöögile. Seal prassiti siis hilja ööni.

Teisel hommikul mindi terve külarahvas saatel
lahinguplatsile, milline oli avar lagendik keset metsa.
Vaenlased olid juba teisel lagendiku sosal endide
kaevikuid kaevamas. Seda tegid ka batarakid.
Olid kaevikud korras, algas tulevahetus. Selke vaiki-
misel ilmusid kaevikuist sõjamehed ning jooksid
kõndades ja sõjariistadega veheldes vastamisi. Kuid
käsitsivõitleuseni asi ei läinud, sest kui vastaste
vahet oli veel mõnikümmend sammu, pöörasid kõik
kui komando peale ümber ja jooksid endi kaev-
vikuisse tagasi. Siis algas uuesti püsside paugu-
tamine, ilma et ükski sõjameestest haavatugi veks
saanud. Sarnased vaheantid kordusid mitu korda.

...Viimaks lõppes tulistamine laskepoona lõp-
pemisel. Siis koondati jõud viimaseks hooberiks. Mõle-
maol vaenulised väed täies koosseisus tormasid
teineteisele vastu, tehes seal juures põrgu lärmi. Aga
konku väed ei puutunud, sest enne löid teised
kartma ja viimaks taganesid nad sama kiiresti, kui
nad tulnud. Bataarid tormasid suure kisaga jä-
rle, ja hiljem pöördi hülgava võiduga koduküllla
tagasi, ilma et oleks langenud kumbalgi pooltel
ühtki meest.

Laksa keelest A. S.

Talvel.

"Ema, aga täna on see ilm, usu! Vaata ikka,
kuidas jääpurikaist vett tilgub!"

"Kust sa poiss seda näed, aknad on ju kül-
metanud?"

"Ma arvasin... oli nagu sulpsatusi kuulda."

"Ole vait, säärase külraga ei saa sa jalgagi
toast välja!"

"Ema, täna on ju üsna sula ilm, ka õpetaja
ütles, et baromeeter pidavat nulli näitama."

"Mis nullid sul on, kas tükid käes? Ma
ütlen isale, et ta sind õhtul järle katsub. Niänd

jätu nuumimine ja hanka õppima, mul pole aega si
ga süü vaidlda. Näe õhtuks pean koonla läbi retram.

"Ah sa tuline silk, või mina ei saa välja, ja Ma
le lubasin just koha peale lõunat lepplaane ojal olla
mötles juku laua ääres istudes, raamat nina all. Ja ot
alles seitse aastane, aga lopsaka kasvuga poiss, pru
vide juustega, suurte hallide silmadega ja pisut su
te kõrvadega. Rõis esimest aastat koolis; oli heade vaim
annetega, ehk nagu vanemad armastasid nimetada
"hea peaga" poiss, kuid vallatu. Tihti kaebasid õpet
jad, et poiss taistele haiget teeb, tüdrukuid juustest u
turni ajal lund seltsilistele kraal vahel topib nina
otsaga tindisse kastetud paberist tüvisid pillut.

"Jah mis sa lapsele ikka ää teed, oo ju tein
na ergu vaimuga, et....", olid vanemad alati
le peale vastanud. Juku oli na tõesti õige tragi po
jõmps, nagu nirk ole ta kord süü, kord seab.

Täna olid nad Matuga kaubad maha teinud
et mõlemad lepplaane ojale "nahkit" lähivad tegem
Aga mis sa kostad, asi ahwardas nurga minna.

"Ema! tea mis täna sisse läind, ei taha ega ta
välja lubada, aga odaku küll ma... oma välja
vean", mötles ta. "Noh, nüüd on vist paras silmapil
ema läks vist välja, pole enam voki vurinat kum
da." Jasa, kikkurimul hüüis ta kööki, tõmbas rutt

isa suured vesaapad jalga, läki-läki pähe ja tah-
tis minna. Aga järsku kuulidus eeskojas kobinat.

„Oh sa kurat, just nüüd tuleb!“ kirus Juku, ja lips!
oli ta laua alla kaotunud. Õma askealdas veel vähe
vega kõõgis ja läks siis uuesti välja, et sigadele
hõnnat viia. Külides ilmus Juku välja, häigas vanad
paigatud labakindlad ja kaalus.

Lootsutades jõudis ta viimaks oja, kus Matu
naabri Karliga teda juba ootasid. Kohetoid nad
kampa ja algasid nõrgal, paendunud jääl sõtkumist.
Jää õõtsus ja vajus rõhunnise all, pragunes, tuhan-
ded penikesed praod jooksid nagu hõbeniidid iga
ilmakaane poole. „Ah, küll õõtsub kenasti!“ hõiskas
Juku, ja uuesti tormasid poisid piki oja ülesse. Sulps!
läks juba Karli jälgupidi vette. Vuhinal purskas
vesi ülesse, vajus kiirelt edasi jäisel parketil, tekita-
das viimaks suure lombi. „Jalg mitte saandki mär-
jaks, läks terve küll põlvini sisse, aga kui ikke lips
saad ta välja tõmmata, pole häda mitte mammugi“,
rõõmustas Karli. Edasi sõtkusid poisid pragulisel
jääl, tõstes heledat rõõmukisa ja kilkeid, millistele
kaugusest üksikud koera hauked vastusena kuuldu-
sid. Ja nüüd, prõks! prauhh! - ning hirmust ja
külmast värisen Juku supleski ojas. Küll rabelis
ta ruttu jälle jälle, oja põlvud seal kohal sügav

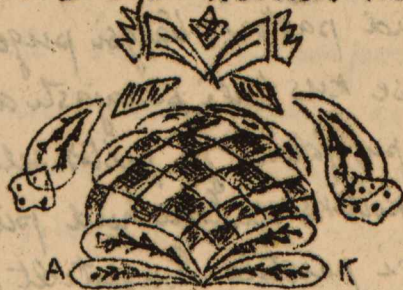
aga rinnuni ulatas ta poisile süsiki. „Ega olidki
na hirmus, aga — aga kus isa saabas, otsige, tõm-
make ruttu, katsuge ometi!“ Toesti oli fuku üks saapa-
ga, kuna teine ojasse oli jäänud. Ehmatusega jooksis
ta augu juure, surus näe küünarnukini jääkülma vette,
kuid saabas jäi kadunuks. „Matu, mine tooruttu üks
kaigas, katsume sellega!“ Kamandas Karli. „Mine jäh!“
nuuksus ka fuku läbi pisarate. Matu läks, rabis oja
kaldalt lepa otsast suure vembla ja jooksis lootsutades
auguke. Külle proovisid kõik kolm kordamööda oma osa-
rust, kuid saabast päevalgele ei suutnud keegi tulla.
„Kuule fuku, sa külmetad enda jõhvikaks, hakkame nüüd
koju minema, ega saabast ikka nõnda kätte ei saa,“
sõnas Karli, ja nagu kolm päve veersid nad küla
poole. Kõige ees fuku nagu hügla jääpurikas, tormab ta
lõdisedes ja värisedes edasi. „Aga ei tea, kuidas ma, ma
sellest . . . . kaseplaastist ilma jääks.“ ägas ta toa ukse
ees. „Noh, mis seal siis on, pöe salaja sisse ja kiviata
riided ära, päest võta korraks ja tõmba saabas välja,“ Kö-
heles Matu kui õppinud pastor. Vangsi pugaski fuku
tuppa, lippas kambriisse kus tuli parajasti ahjus töötas.
Rapsti kiskus ta saapa jalast ja peitis selle ahju va-
helle. Siis kiskus ta kõvaks külmanud püksid maha
ja riputas need leegi paistele. Ruskutult istus ta
ahju ees ja soojendas külmanud jalgu. Aegamööda

rahustas ta end, sest püksid olid kaunis kuivad, ainult suur veelomp põrandal andis nende algseisukorra üle tõendust. „Noh poiss, mis sa seal praed!?” kähvatas järsku ema uksest. „Midagi, ma, ma kukkusin vähe õue loiku.” – „Ära valeta, õues ei olegi loiku!” – „Ma libisesin ojasse!” pahvatas juuku, ja pisarad purskasid tal hõbeteradena piskedele. „Oh sa põnn, võt sina jooksed salaja kodust ära ojale ennast rputama! Riiad ja sukad kõik nagu veetükid! Aga kus isa saapad on?” Nüüd – noh nüüd..... oli mõnigi juuksetutt juukul peas vähem ja kõrvad kungasid kui Kaja-Karsu torupillid.

Ruttu pidi juuku nüüd kuivad riided selga toppima ja emaga ühes ojale minema. Pika konkurgaga tõmmati saabas viimaks nagu määratu suur luts jääle.

„Oh sa siuk, siin sa nüüd oled, käes... käes!” hõiskas juuku ja surus veest nõrguva, läbiliginenud saapaga kõvasti vastu rindu.

M. NUKK

Karla seiklused linnas.

(lõpp)

Ta arvas nimelt, et kõik linnapoised Pauli peavad tundma. Poisid, aru saades, et süin tegu ühe uksinud „maamatsikesega“, hakkasid kogu Karlat narrima ning nokkima, jälgides teda igale poole. Karla kannatas alguses vaikselt, kuid viimaks andis ka omalt poolt sõnu vastu. „Tsi olede maamatsi, kurnadi linnasubi,“ j.n.e „Vaada ku ma nännile kaiba, küll te siss alle näede!“

Poistele tegi Karla kõneviis äärmiselt nalja, ning nokkimine läks aegajalt teravamaks. Karla sattus aga ikk enam ja enam vihahoogu, kuni ta viimaks kõige ligema poisi kallale sõstis, sellel rinnust kinni kahmas ja rusikaga mööda ribisid lugema hakkas. Muudugi mõndeti talle sama mõõduga tagasi, kui mitte rohkemgi. Lõugu oleks viimaks päris kurvalt lõppenud, kui mitte „nänn“ si- gel ajal appi poleks rütanud. Poistekari kaalus kogu kuu pühitult. Karla rüded olid aga pooriga ja rebitud, nägu sinine ja muhklane.

Õma ning tädi, kes teda tööstida püüdsid, käe- kõrval, sammus ta koju. Tädi mees astus pahaselt üs, po- nisedes midagi „poisilujustest endale habemesse. Tükk maad taga lonkis aga Paul, pää norus. Karlal oli alguses kavatsus kõik ära näakida, nähes aga Pauli kurba, paluvat pilku enda pääl viibivat, vaikis ta kange

lasmedselt. Ja põlnudki lõpuks nii väga õnnetu kui aru-
ta võidi, vaid uhkelt seletas ta hiljem Paulile, et ta
poistest vaelesegamata võitu oleks saanud, sest mis nii-
sugused häarakad ka ära ei ole. Paul kuulab teda väiki-
des, avaldas ainult kahjatsust, et ta varem kohale ei
jõudnud, ta oleks neile alles näidanud. Kella röölis-
tamisest ja kojamehest ei räägitud pooll sõnagi.

Sellega lõppesid Karla seiklused linnas, sest
juba järgmisel varahommikul viis raudraun ta
koju tagasi, kus küll mitte nii tore ja rõõus, kuid
palju julgem ning kindlam igasugu hädakohtu-
de ast.

Valentin Uuks.

Õppurite kaastöö asjus.

Nüüdjaks hääleks kõrbes on jäänud üles-
kutsse „Merkuuri“ toetamiseks kaastöödega. Kuhu on
jäänud need, kes $\frac{1}{2}$ koosolekul nõudsid apri-
ja väljaandmist? Kus on need, kes ütlesid: „Noh,
nii palju töid saab iska!“? Nüüd ei ole aga ei
nii palju ega naapalju kaastöölisi, et saaks järg-
mise numbri jaoks materjali. Enam tegusid, vähem
sõnu!

Väljaandjate komisjon.

Väljaandja $\frac{1}{2}$ „Kiir“. Pajundatud kaub.-kooli mimeograafil.

